

TARTALOM

ELŐSZÓ	9
BUDISZAVA/TISZAKÁLMÁNFALVA FÖLDRAJZI HELYZETE	12
TISZAKÁLMÁNFALVA ALAPÍTÁSÁNAK KÖRÜLMÉNYEI ÉS AZ ELSŐ TELEPESEK NÉVJEGYZÉKE	14
Az új település alapításának körülményei	14
A telepítési előkészületek, az adásvételi szerződés megkötése	15
A TELEPES KÖZSÉG HELYÉNEK KIJELÖLÉSE, AZ ÚJ TELEPÜLÉS LÉTREJÖTTE ÉS ELNEVEZÉSE	26
A telepes község helyének kijelölése	26
Az új település létrehozásának nehézségei	30
Tisza Kálmán és Szapáry Gyula megmenti az új települést	34
A település elnevezése: Tiszakálmánfalva	36
A Csajkás-vidéki szerb falvak lakosainak és a szerb sajtónak a véleménye Tiszakálmánfalváról	37
Az új örökös adásvételi pótszerződés feltételei	38
A KÖZIGAZGATÁS MEGSZERVEZÉSE ÉS A KÖZÉPÜLETEK FELÉPÍTÉSE TISZAKÁLMÁNFALVÁN	49
A telepések választmányának működése	49
A római katolikus egyházfelekezet működésének kezdete	50
A tiszakálmánfalvi temetők	52
A római katolikus elemi népiskola felépítése	53
Az önálló római katolikus lelkészállomás létrehozása és a plébánialak felépítése	55
A jegyzőlak felépítése	58
Tiszakálmánfalvi közéleti események	59
A második iskolai tanterem és két tanítólakás építése	61
A római katolikus népiskolai oktatás	62
A magyar református vallásfelekezet és iskola	64
A német evangélikus vallásfelekezeti elemi népiskola	65
A falu lakosságának gazdasági helyzete és szociális rétegződése	65

Tiszakálmánfalva lakosságának alakulása és nemzetiségi összetétele az első világháborúig	68
Küzdelem a réti földekért	69
A község kisdedővodája	72
A község egészségvédelme	73
Az Óbecse–Újvidék–Titel-vasútvonal és a tiszakálmánfalvi vasútállomás fölépítése	75
Tiszakálmánfalva postaállomásának létrehozása	77
A község melléképületei	78
Tűzvédelem	79
MŰVELŐDÉS ÉS A POLGÁROK EGYESÜLETEI	87
Balázs G. Árpád tiszakálmánfalvi éveiről	87
Művelődés, sport, polgári egyesületek, vállalkozások	89
A TISZAKÁLMÁNFAI PLÉBÁNIA TÖRTÉNETE AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ KEZDETÉIG	92
A római katolikus templom építésének kezdeményezése	92
Nézeteltérések a hívek és Greinich Ferenc káplán között	95
Milla Imre beindítja az elakadt templomépítést	96
A templomterv elkészítése, a templomépítő bizottság kinevezése, a kivitelező meghatározása és az alapkő letétele	97
A templom építése	97
A Magyarok Nagyasszonya római katolikus templom fölszentelése	98
A Katolikus Kör és a harangozólakás építése	98
A művelődési élet megszervezése a Körben	103
TISZAKÁLMÁNFAI AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ IDŐSZAKÁBAN ...	107
A világháború kitörése, a férfiak zöme hadba vonul	107
A háborús évek történései a faluban	108
A vagontűz – szerencsétlenség vagy forradalmi megmozdulás?	108
Tiszakálmánfalva hősi halottai az első világháborúban	110
Az első világháború befejezése, a szerb hadsereg bevonulása	112
Tiszakálmánfalva és a trianoni békeszerződés	113
A Budiszava elnevezésről	114
ÚJ HELYZET, ÚJ ÉLET AZ ÚJ ORSZÁGBAN	116
A Szerb–Horvát–Szlovén Királyság hatalmi szerveinek létrehozása Tiszakálmánfalván és első határozatai	116
Gazdasági körülmények Budiszaván	118
A katolikus plébánia tevékenysége a két háború között	120
Fontosabb közéleti és politikai események a községben	122
Magyar művelődési élet Budiszaván	124
A német evangélikus templom felépítése	128

A tűzoltó egyesület	129
Külön utakon a valóság és a politika	130
AZ 1941 ÉS 1944 KÖZÖTTI IDŐSZAK	135
A magyar csapatok bevonulása, új hatalom Tiszakálmánfalván	135
Ellenállás a magyar hatalommal szemben, a Csajkás-vidéki és az újvidéki razzia visszhangja	138
Tiszakálmánfalvi áldozatok a magyar hadsereg soraiban	140
A magyar közigazgatási szervek és a katonaság visszavonulása, valamint a német lakosság távozása	142
BUDISZAVA AZ ÚJ JUGOSZLÁVIÁBAN	146
A katonai közigazgatás bevezetése és az új hatalom létrehozása Budiszaván	146
Akik a népfelzabardító háborúban estek el	148
A megtorlások időszaka	149
A községi népbizottság létrehozása, működése és a kötelező beszolgáltatás	155
Az agrárreform és a földosztás	159
A boszniai telepések érkezése, ház- és földosztás	163
A magyarok bekapcsolódása a közéleti és a társadalmi-politikai tevékenységbe	173
A pártszervezet, a Népfront és a SKOJ (JKISZ) megalakulása, működése, a parlamenti és a helyi választások	177
A szövetkezetek megalapítása és felbomlása	179
Templomrombolás és szoborrobbantás	184
A mártírhalt Masa Péter kántortanítóról	186
A FALU TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI ARCULATÁNAK VÁLTOZÁSA 1990-IG	189
A legnehezebb évek és a kötelező beszolgáltatás megszüntetése	189
A lakosság nemzetiségi összetétele	191
A lakosság szociális összetétele és gazdasági helyzete	193
Budiszava a fejlődés útján – új emberek a faluvezetőségben	195
Oktatás és egészségügy	196
A helyi közösség munkájáról	200
Művelődési élet, szórakozási lehetőségek az új Jugoszlávia kereteiben	203
Sport- és polgári egyesületek	207
Társadalmi-politikai szervezetek	209
KISKÖZÖSSÉG A NAGYPOLITIKA BÉKLYÓIBAN	226
A helyi közösség működése a háborús évtized alatt	226
A magyar–szerb viszonyok és ellentétek megnyilvánulási formái	229
Magyar viszonyulás a vádakhoz, az önszerveződés erősödése	232

KISEBBSÉGI LÉT A DEMOKRÁCIA ÉS A SZABADSÁG KERETEI KÖZÖTT	235
Hangulatváltozás a faluban, a VMSZ helyi szervezetének megalakulása és működése	235
A Petőfi Sándor Művelődési Egyesület megalakulása és munkája	237
A helyi közösség működése 2001-től	240
Gazdasági tevékenység, vállalkozások	242
A HITET ÉS REMÉNYT FENNTARTÓ, ERŐT ADÓ EGYHÁZ	244
Négy évtized a tiszakálmánfalvi/budiszavai katolikus hívek és egyházköztség szolgálatában	244
A katolikus egyházköztség további működése	245
A plébánia működése 2001-től	248
A Magyarok Nagyasszonya templom 100 éves fennállásának megünneplése	249
A pasztorális tanács tagjai az elmúlt évtizedekben	252
TISZA KÁLMÁN ÉS TISZAKÁLMÁNFAALVA	255
Tisza Kálmánról Tiszakálmánfalva ürügyén	255
Tiszakálmánfalva viszonyulása Tisza Kálmánhoz	258
A falu elnevezése: Tiszakálmánfalva vagy Budiszava?	259
A MAGYAR KÖZÖSSÉG JÖVŐJÉRŐL – MI LESZ A TEMPLOMUNKKAL?	261
A falu összlakossága és a magyarok száma	261
A magyar közösség demográfiai helyzetéről a római katolikus plébánia adatainak tükrében	263
ADALÉKOK TISZAKÁLMÁNFAALVA TÖRTÉNETÉHEZ	266
Tiszakálmánfalvi adomák és aprótörténetek	266
Tiszakálmánfalváról/Budiszaváról eddig megjelent helytörténeti munkák, könyvek, kéziratok	271
Elnökök, tanácselnökök, bírók, főnökök, titkárok és egyéb tiszségek betöltői	272
A tiszakálmánfalvi/budiszavai római katolikus plébánián szolgáló lelkészek	274
A tiszakálmánfalvi magyar telepesek névsora 1884 és 1900 között	276
BUDISZAVA/TISZAKÁLMÁNFAALVA PILLANATFELVÉTELEI	289
IRODALOM	321